

LIETUVOS KURČIŲJŲ IR NEPRIGIRDINČIŲJŲ UGDYMO CENTRAS

2021 m. kovo 1 d.

Vilnius

VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ ORGANIZAVIMO VEIKLOS SRITIES VERTINIMO APRAŠYMAS

BENDROJI DALIS

Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centro (toliau – Centras) direktoriaus 2021 m. vasario 5 įsakymu Nr. V1-16 sudaryta darbo grupė atliko analizę nustatyti viešųjų pirkimų sritį veikiančius išorinius, vidinius ar individualius rizikos veiksnius, galinčius sudaryti prielaidas atsirasti rizikoms ir parengti prevencijos priemones numatytiems rizikos veiksniams valdyti ir pašalinti.

Analizuoti ir vertinti 2020 Centre galiojantys viešųjų pirkimų organizavimo veiklos sritį (toliau – veiklos sritis) reglamentuojantys teisės aktai.

1. VEIKLOS SRITIES ESAMOS SITUACIJOS VERTINIMAS

Veiklos srities esamos situacijos analizė ir vertinimas atliktas vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio, Valstybės ar savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijų, patvirtintų Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2011 m. gegužės 13 d. įsakymu Nr. 2-170 (toliau – STT rekomendacijos) ir Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centro direktoriaus 2020 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. V1-203 patvirtintu Vidaus kontrolės politikos tvarkos aprašo nuostatomis.

Analizės ir vertinimo tikslas – nustatyti veiklos sritį veikiančius išorinius, vidinius ar individualius rizikos veiksnius (sąlygas, įvykius ar aplinkybes), galinčius sudaryti prielaidas atsirasti korupcijai, ir prireikus parengti bei įgyvendinti prevencijos priemones analizės ir vertinimo metu nustatytiems korupcijos rizikos veiksniams valdyti ar pašalinti.

Analizuotas objektas – Centro veikla inicijuojant, organizuojant ir vykdant viešuosius pirkimus.

2. VEIKLOS SRITIES VERTINIMO METU NUSTATYTI KORUPCIJOS RIZIKOS VEIKSNIAI

2020 metais Centras pirkimus organizavo vadovaujantis tuo metu galiojusiomis Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centro direktoriaus 2017 m. liepos 26 d. įsakymu Nr. V1-72 patvirtintomis Viešųjų pirkimų planavimo, inicijavimo, organizavimo, atlikimo ir atsakomybės tvarkos taisyklėmis Viešųjų pirkimų taisyklėmis.

Centro direktoriaus 2020 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. V1-181 buvo patvirtintos atnaujintos Viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės taisyklės, kurios aiškiai reglamentuoja viešųjų pirkimų organizavimą Centre siekiant išvengti galimų korupcijos prielaidų ir sumažinti veiksnius, galinčius sudaryti prielaidas rizikoms atsirasti. Jose aiškiai atskirtos visų viešųjų pirkimų procese dalyvaujančių funkcijos ir atsakomybės siekiant išvengti interesų konflikto ir galimų piktnaudžiavimo apraiškų.

Centre veikia viešųjų pirkimų vidaus kontrolė, kuriuos tikslas identifikuoti galimas klaidas ar pažeidimus bet kuriame viešųjų pirkimų proceso etape, taip pat užkirsti kelią jiems ateityje bei užtikrinti su tuo susijusių rizikos veiksnių valdymą ir tinkamą Centro viešųjų pirkimų vykdymą. Šiai kontrolei užtikrinti Centro direktoriaus įsakymu yra paskirtas už viešųjų pirkimų organizavimo priežiūrą atsakingas subjektas. Šis darbuotojas atlieka nuolatinę teisės aktų, reglamentuojančių viešuosius pirkimus, stebėseną ir tikrina Centro vidaus dokumentų atitiktį galiojantiems teisės aktams, be to, analizuoja darbuotojų, dalyvaujančių visuose pirkimų proceso etapuose, poreikį ir teikia siūlymus Centro direktoriui už pirkimų organizatoriaus, viešųjų pirkimų komisijos, pretenzijų nagrinėjimo komisijos narių asmenų skyrimo. Tokiu būdu yra pašalinama suinteresuotų asmenų dalyvavimo viešuosiuose pirkimuose tikimybė.

Centre nuolatos vykdoma viešųjų pirkimų prevencinė kontrolė. Už prevencinę pirkimų ir pirkimo sutarčių vykdymo kontrolę atsakingas Centro direktorius, kuris vykdo išankstinę pirkimo proceso procedūros stebėseną bei prevencinę sutarčių vykdymo kontrolę. Pažymėtina, kad prevencinę kontrolę atliekantis subjektas tikrina visą viešojo pirkimo eigą, nuo paraiškos pateikimo iki sutarties pasirašymo.

Tokiu būdu, yra užtikrinama dviguba viešųjų pirkimų organizatoriaus kontrolė. Atsižvelgiant į tai, kad Centre veikia net du atskiri viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo kontrolę atliekantys subjektai, bei į tai, kad yra vykdoma pirkimų rizikos analizė ir vertinimas, konstatuotina, kad yra užtikrinamas ne tik „keturių akių principas“ ar žmogiškojo faktoriaus klaidos pašalinimas, bet vertinant antikorupcinius požūriū yra sumažinama korupcijos pasireiškimo tikimybė iki minimalios.

Atlikus viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų ir viešųjų pirkimų dokumentų analizę ir vertinimą Centre, darbo grupė nustatė korupcijos rizikos veiksnius šiose srityse:

1.1. Viešųjų pirkimų organizavimas ir vykdymas

1.1.1. Dėl funkcijų atskyrimo.

Centre viešųjų pirkimo procesas yra suskaidytas į etapus. Kiekvieno etapo organizavimas, vykdymas ir vykdymo kontrolė yra reglamentuojama VP organizavimo ir kontrolės taisyklėmis. VP organizavimo ir kontrolės taisyklėse nustatytas konkretus Centro viešuosiuose pirkimuose dalyvaujančių asmenų sąrašas, taip pat apribotos jų veikimo ribos ir nustatytos pareigos. Centro viešuosius pirkimus organizuoti ir atlikti gali du subjektai: pirkimų organizatorius arba Viešųjų pirkimo komisija. Pirkimų organizatorius (Centro direktoriaus įsakymu paskirtas asmuo) vykdo mažos vertės viešuosius pirkimus, kurių vertė iki 10 000 Eur be PVM. Komisija (Centro direktoriaus įsakymu iš ne mažiau kaip 3 asmenų sudaryta komisija) vykdo viešuosius pirkimus, kurių vertė virš 10 000 Eur be PVM, arba atsižvelgiant į pirkimo specifiką, Centro direktorius gali pavesti pirkimą vykdyti Komisijai, kurio vertė iki 10 000 Eur be PVM. Šis dalyvaujančių Centro viešųjų pirkimų organizavime asmenų sąrašo diversifikavimas padalija ne tik atsakomybę už konkrečių funkcijų vykdymą, bet ir apriboja diskrecijos teisę priimant konkrečius sprendimus.

Peržvelgus Centro vykdytus viešuosius pirkimus, pastebėta, kad pirkimo iniciatorius nėra tas pats asmuo, kuris paskirtas už pirkimų organizavimą. Tokiu būdu atskiriamos pirkimo iniciatoriaus ir pirkimo organizatoriaus funkcijos. Antikorupciniu požūriū, viešųjų pirkimų organizavimo skaidrumui didinti turėtų būti vengiama pirkimų iniciatoriaus ir pirkimų organizatoriaus asmens dubliavimo. Pažymėtina, kad viešųjų pirkimų taisyklėse už prevencinę pirkimų ir pirkimo sutarčių vykdymo kontrolę atsakingo asmens funkcijos nėra detaliam aprašytos, nors ir vykdomos.

Pirkimus, kurių vertė viršija 10 000 Eur be PVM, o iki 2020 m. gruodžio 21 d. – 3 000 Eur, vykdo Centro viešųjų pirkimų komisija. Viešųjų pirkimų komisija organizuodama ir vykdydama pirkimus vadovaujasi Centro direktoriaus 2017 m. liepos 26 d. įsakymu Nr. V1-73 patvirtintu „Viešųjų pirkimų komisijos darbo reglamentu“. Reglamente yra nustatomi skyrimo į viešųjų pirkimų komisiją pagrindai ir keliama reikalavimai komisijos nariams, veiklos principai, numatomos viešųjų pirkimų komisijos narių teisės ir pareigos. Viešųjų pirkimų komisijos sudėtis patvirtinta 2016 m. spalio 5 d. Viešųjų pirkimo komisijos sudėtis atnaujinama pagal poreikį (pagal konkretų pirkimą, darbuotojui pasikeitus; rotacijai užtikrinti), taip užkertamos sąlygos pasireikšti korupcijai. Nepaisant to, kad viešųjų pirkimų komisija organizuodama ir vykdydama viešuosius pirkimus vadovaujasi viešųjų pirkimų komisijos darbo reglamente įtvirtintais principais, taip pat komisijos nariai ir ekspertai yra pasirašę nešališkumo deklaracijas ir konfidencialumo pasižadėjimus, per ilgą laiką tiems patiems asmenims vykdant pirkimus, gali atsirasti palankesnis ryšys su paslaugos teikėjais, todėl neužtikrinus viešųjų pirkimų komisijos narių rotacijos, išlieka tikimybė tariamam komisijos narių protegavimui.

1.1.2. Dėl pirkimų vertės.

Darbo grupė pastebėjo, kad terpė pasireikšti korupcijai yra ta, kad pirkimų organizatoriui yra nustatyta galimai per didelė pirkimų vertė – 10 000 Eur, iki kuriuos jis gali veikti be viešųjų pirkimų komisijos. Pirkimų organizatorius, veikdamas nustatytose pirkimo vertės ribose, vienasmeniškai priima sprendimus kiek ir kokius tiekėjus apklausti. Siekiant sumažinti šią riziką, reikėtų peržiūrėti pirkimų organizatoriaus veikimo ribas vertės atžvilgiu arba numatyti griežtesnius kontrolės mechanizmus siekiant išvengti korupcijos ir piktnaudžiavimo apraiškų.

1.2. Viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo kontrolė

Darbo grupė nustatė, kad Centre yra reglamentuotos viešųjų pirkimų organizavimo kontrolės procedūros: yra paskirtas viešųjų pirkimų prevencinę kontrolę atliekantis subjektas, yra reglamentuota einamoji ir paskesnė kontrolė. Tačiau viešuosius pirkimus atliekančių subjektų praktinė patirtis taikant viešuosius pirkimus reglamentuojančius teisės aktus nėra didelė, kadangi minėtų asmenų pagrindinės darbo funkcijos nesusijusios su viešųjų pirkimų organizavimu.

2. PRIEŽASTYS, DIDINANČIOS KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO RIZIKOS LYGI

Atliktos veiklos vertinimo analizės metu, nustatyta, kad Centro viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo srityje vis tik išlieka rizika pasireikšti korupcijai dėl šių priežasčių:

1. Viešųjų pirkimų komisijai per ilgą laiką tiems patiems asmenims vykdant pirkimus, gali atsirasti palankesnis ryšys su paslaugos teikėjais, todėl neužtikrinus viešųjų pirkimų komisijos narių rotacijos, išlieka tikimybė tariamam komisijos narių protegavimui;
2. Viešųjų pirkimų organizatoriui suteikta vienasmeniška pirkimų laisvė iki 10 000 Eur;
3. Nedidelė viešuosius pirkimus atliekančių subjektų praktinė patirtis taikant viešuosius pirkimus reglamentuojančius teisės aktus, kadangi minėtų asmenų pagrindinės darbo funkcijos nesusijusios su viešųjų pirkimų organizavimu.

Darbo grupė padarė išvadą, kad paminėtos priežastys suponuoja išvadą, kad Centro viešųjų pirkimų organizavimo srityje būtina didinti viešuosius pirkimus atliekančių subjektų kvalifikaciją ir stiprinti šios veiklos kontrolę.

4. PASIŪLYMAI DĖL KORUPCIJOS RIZIKOS PANAIKINIMO AR SUMAŽINIMO

Priemonės	Įvykdymo laikas	Laukiami rezultatai	Vertinimo kriterijus
1. Ne rečiau kaip kas 2 metus atnaujinti bent 1/3 viešųjų pirkimų komisijos sudėtį.	2021 m. III ketv.	Bus pakeista viešųjų pirkimų organizavimo komisijos sudėtis siekiant pirkimų skaidrumo	Pakeista VP komisijos sudėtis (bent 1 narys).
2. Atlikti vidinius 2021 m. atliktų Centro viešųjų pirkimų patikrinimus	2021 m. II-IV ketv.	Pasirinktinai bus patikrinti ir įvertinti 2021 m. atlikti viešieji pirkimai (įvertintas pirkimų būdas, pirkimo atlikimas)	Atlikti 4 vertinimai užpildant patikros formas
3. Papildyti viešųjų pirkimų taisyklių 1 priedą numatant galimybę išsamiai aprašyti pirkimo būdo pasirinkimą ir pateikti išsamų rinkos tyrimą	2021 m. I ketv.	Patobulinta Pirkimo paraiškos forma	Patobulinta Pirkimo paraiškos forma
4. Kelti kvalifikaciją viešųjų pirkimų srityje visiems Centro darbuotojams, kurie susiję su viešųjų pirkimų vykdymu.	2021 m. II – IV ketv.	Darbuotojai gilins žinias į viešųjų pirkimų vykdymo ir organizavimo specifiką, taip bus ugdomas darbuotojų viešųjų pirkimų supratimas ir sąmojingumas	Dalyvauta viešųjų pirkimų organizuojamuose mokymuose, kvalifikacijos kėlimo seminaruose.
5. Remiantis viešųjų pirkimų taisyklėse aprašytais procesais parengti aiškų veiksmų algoritmą	2021 m. I ketv.	Parengtas aiškus visų viešuosiuose pirkimuose dalyvaujančių subjektų veiksmų algoritmas	Parengtas algoritmas
6. Papildyti Centro viešųjų pirkimų taisykles aprašant asmens, atsakingo už prevencinę pirkimų ir pirkimo sutarčių vykdymo kontrolę funkcijas	2021 m. II ketv.	Bus aiškiai aprašytos atsakingo už prevencinę pirkimų ir pirkimo sutarčių vykdymo kontrolę funkcijos	Papildytos viešųjų pirkimų taisyklės

Darbo grupės vadovas Valerij Paškevič

Darbo grupės nariai:

Albinas Tamkus

Beatričė Babarskaitė

Julija Karlonienė